

Class- VIII पाठः - 5

अभ्यास कार्यम्

1. एकपदेन उत्तरत-

क. काशी कस्मिन् प्रदेशे अवस्थिता?
उत्तर प्रदेशे

ख. केषां नगरी काशी?
देवालयाणां

ग. काश्याः 'कोतवाल' इति कः देवः कथ्यते ?
कालभैरवः

घ. काश्यां कस्य जैन तीर्थङ्करस्य जन्म अभवत् ?
पार्श्वनाथस्य

ङ. महात्मा गौतमबुद्धः उपदेश कुत्र दत्तवान् ?
सारनाथ क्षेत्रे

2. पूर्णवाक्येन उत्तरत-

क. काशीनगर्याः चर्चा केषु ग्रन्थेषु वर्तते ?

काशीनगर्याः चर्चा ऋग्वेदे, अथर्ववेदे, महाभारत, हरिवंशपुराणादिषु ग्रन्थेषु वर्तते ।

ख. दुर्गाकुण्डमन्दिरं कदा निर्मितम् ?

दुर्गाकुण्डमन्दिरं सप्तदश शताब्द्यां निर्मितम् ।

ग. संकटमोचन हनुमतः मन्दिरस्य स्थापना केन कृता?

संकटमोचन हनुमतः मन्दिरस्य स्थापना महाकविना तुलसीदासेन कृता ।

घ. अधुना काशी केन नाम्ना प्रसिद्धा?

अधुना काशी वाराणसी, बनारस नाम्ना वा प्रसिद्धा ।

3. प्रश्ननिर्माणं कुरुत ।

क. देवालयाना नगरी वर्तते काशी।
केषाम् ?

स. मराठानृपेण निर्मितम् इदं मन्दिरमा
केन?

ग. महात्मा बुद्धः गयायाः ज्ञानं प्राप्य आगच्छत् ।
कस्याः?

घ. जैनानुयायिनः अत्र आगच्छन्ति ।
के?

ङ. अस्माभिः संस्कृतेः दर्शनं करणीयम् ।
कस्य?

4. मूलशब्दः, विभक्तिः, वचनं चलिखत- पदम

	मूलशब्दः	विभक्तिः	वचनम्
क. काशी =	काशी	प्रथमा	एकवचनम्
ख. महाभारते =	महाभारत	सप्तमी	एकवचनम्
ग. काश्याः =	काशी	पञ्चमी	एकवचनम्
घ. बौद्धानाम् =	बौद्ध	षष्ठी	बहुवचनम्
ङ. पाठशालाः =	पाठशाला	प्रथमा	बहुवचनम्

5. सोन्धविच्छेदं कुरुत-

क. तत्रैव = तत्र + एव

ख. कोडीप = कः + अपि

ग. प्रसिद्धमस्ति प्रसिद्धम् + अस्ति

घ. सम्पूर्णानन्द = सम्पूर्ण + आनन्द

ङ. शिवोपासना = शिव + उपासना

पाठः - 6
अभ्यासकार्यम्

I. एकपदेन उत्तरत-

क) भारत कस्मात्कारणात् जगद्गुरोः पदे विराजते ?
ज्ञानविज्ञान

ख) भारते कस्याः नद्याः तरे विकीसता सभ्यता आसीत् ?
सिन्धोः

ग) भारते जनाः कया भाषया व्यवहन्ति स्म?
संस्कृत भाषया

घ) कः नासिकायाः शल्यचिकित्सां अकरोत्?
सुश्रुतः

ङ) शून्यस्य अन्वेषणं कः अकरोत्?
आर्यभट्टः

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत-

क) संस्कृत साहित्ये विज्ञानस्य काः शाखाः सन्ति?

संस्कृत साहित्ये विज्ञानस्य सर्वाः शाखाः सन्ति ।

खा) के ऋषयः विज्ञानस्यसिद्धान्तं प्रतिपादितवन्तः

आर्यभट्टः, वाराहमिहिरः, कणादः, ब्रह्मगुप्तः, पराशरः, सुश्रुतः, चरकः, शालिहोत्रः, नागार्जुनादयः ऋषयः
विज्ञानस्यसिद्धान्तं प्रतिपादितवन्तः ।

ग) शल्यचिकित्सायाः वर्णनं कस्मिन् ग्रन्थे वर्तते ?

शल्यचिकित्सायाः वर्णनं सुश्रुतसंहितायाम् वर्तते ।

घ) पञ्चसिद्धान्तिका' कस्य स्वना वर्तते ?

पञ्चसिद्धान्तिका' वाराहमिहिरस्य रचना वर्तते ।

ङ) भौतिकजगतः उत्पत्तिः कथं भवति ?

भौतिकजगतः उत्पत्तिः सूक्ष्मात् सूक्ष्म कणानां परमाणुना चसंघनेन भवति ।

III. प्रश्ननिर्माण कुस्त ।

क. भारते विकीसता सभ्यता आसीत् ।
कुत्र?

ख. सुभुतः नासिकायाः शल्यचिकित्सां अकरोत् ।
कस्याः ?

ग. आर्यग्रहः शून्यस्य अन्वेषणं अकरोत् ।
का?

घ. अनेके अविष्काराः सन्ति ।
के?

ङ. पृथ्वी सूर्यस्य परिक्रमा करोति ।
काम् ?

IV. मूलशब्दः विभक्ति, वचनं चलिखत ।

पदम् -	मूलशब्दः	विभक्तिः	वचनम्
क. गुरोः -	गुरु	पञ्चमी	एकवचनम्
ख. शून्यस्य -	शून्य	षष्ठी	एकवचनम्
ग. परिक्रमाम् -	परिक्रमा	द्वितीया	एकवचनम्
घ. वनेषु -	वन	सप्तमी	बहुवचनम्
ङ. भाषाम् -	भाषा	द्वितीया	एकवचनम्

V. शुद्ध विकल्पं चिनुत-

क. चिकित्सकः शास्त्र चरक संहिता प्राचीनतम, ग्रन्थः ।

ख. चिकित्सकः रुग्णम् औषधं ददाति ।

ग. भारत ज्ञान-विज्ञानकारणादेव जगद्गुरोः पदे ।

घ. अस्माकं संस्कृत साहित्ये विज्ञानस्य सर्वासां शारखानाम् वर्णनमस्ति ।

VI. अधोलिखितानां ग्रन्थानां स्वीयतानाम् नामानि लिखत-

क. पञ्चसिद्धान्तिका - वाराहमिहिरः

ख. वैमानिकशास्त्रम् - महर्षि भारद्वाजः

ग. सुश्रुतसंहिता - महर्षि सुश्रुतः

घ. रसरत्नाकरः - नागार्जुनः

ङ. चरकसंहिता - महर्षि चरकः

च. आरोग्यमञ्जरी - नागार्जुनः

छ. आर्यभटीयम् - आर्यभट्टः